

Bülent Özukan

Ege'den
Portreler
Erkan SEVİNÇ
drerkansevinc@gmail.com

HARİTA BARUT KADAR DEĞERLİ!

Son yıllarda peş peşe çıkardığı tarihi haritalara ilişkin koleksiyon kitaplarıyla kendisinden söz ettiren Bülent Özukan, “Savaşları kazandıran da kaybettiren de haritalardır” diyor

Bülent Özukan, İzmirli bir gazeteci ve yayıncı. Yeni Asır’da başlayan gazeteciliği, üniversite okumak için gittiği Ankara’da başarıyla devam etti. TRT, parlamento muhabirliği, gazete temsilciliği ve Ankara Belediyesi’nde görev yaptı. İstanbul’da 40 yıldır yayıncılık serüvenine devam ediyor. Tarihi haritalara ilişkin kitaplarıyla konuşulan Özukan ile Göcek’de bir araya geldik. Harita, eski kitap ve efemera koleksiyoncusu da olan Özukan’ın dünyanın farklı kentlerinde gerçekleştirdiği dijital sergileri de var. Önce İzmir günlerinden söz edelim...

“İzmirli olmak başka bir duygu. İstanbul’da iş hayatında önemli başarılar yakalamış çok sayıda insanla yollarımız kesişti. Büyük çoğunluğu İzmirliydi. İzmirli olmayanlar da adeta kıskançlıkla ‘yoksa sen de mi İzmirlisin?’ diye soruyorlardı. İzmir bana Ankara’da okuduğum Siyasal Bilgiler Fakültesi’nden daha değerli bir ‘Hayat Okulu’ oldu. İzmirlilik bana Ankara ve İstanbul’da büyük öncelik kazandırdı.”

BİR MİLYON ÇOCUK KİTABI

Özukan yayıncılık hayatına başlama serüvenini şu sözlerle anlattı: “Yayıncılık işine ilk olarak Ankara Belediyesi’nde bulaştığımda, bilmeden çıtayı oldukça yüksek tutmuşum. ‘Bir Milyon Çocuk Kitabı’nı projelendirip ücretsiz dağıtacağımızı ilan ettiğimiz gün zamanın Kültür Bakanı Ahmet Taner Kışlalı, belediye adına projeyi benim yürüttüğümü öğrenip makamına çağırıp beni bir güzel fırçaladı. Nedeninidönüşte Kızılay Meydanı’nda dolaşırken anladım. Kültür Bakanlığı’nın Dünya Çocuk Yılı’nda tüm Türkiye’de 5 bin kitap ücretsiz dağıtacağını ilan eden afişler asılıydı Ankara Meydanlarında. Koskoca Kültür Bakanlığı tüm Türkiye

için 5 bin kitap dağıtırken, benim projemde yalnızca Ankara’daki çocuklara bir milyon çocuk kitabı dağıtılıyordu... Eee, bu durumda fırçayı hak ediyor olmalıydım...”

UNESCO'DAN BARIŞ ÖDÜLÜ ALDI

“12 Eylül 1980 darbesi, yayınladığım ve ücretsiz dağıtımını gerçekleştirdiğim ‘Bir Milyon Çocuk Kitabı’ için ödül olarak önce hakkımda soruşturma başlatmış, sonra da işime son verilmişti. Kitapların yapımında yalnızca Ankaralı öğrencilerin evlerinden okula taşıdıkları okunmuş gazetelerin yarattığı kaynağı kullanmıştık. Kimsenin eli paraya değmemiş ve belediye’nin kasasından da 5 kuruş harcanmamıştı. Soruşturmayı yürüten savcılar yargılamaya gerek olmadığına karar verdiler. ‘Bir Milyon Çocuk Kitabı’ projesiyle UNESCO’dan Dünya Çocuk Yılı ‘Başarı Ödülü’ne layık görüldüm”

Gelelim harita merakına... Bu merakın Türkiye’deki eksikliği farketmesiyle başladığını söyleyen Özukan, “Kitap fuarlarının yapıldığı şehirlerin eski kitapçıları, harita ve efemera satan sokakları en keyif aldığım mekanları oluştuyordu. Eşim de keyif almaya başlamıştı. Karşılaştığım Osmanlı Coğrafyası’nailişkin eski haritaları toplamaya başladım. Her şehirden birkaç haritayla dönüyordum. Edindiğim haritaların çoğu ya Türkiye’de hiç bir eserde yer almamıştı ya da çok az görülmüş haritalardı. Osmanlı Coğrafyası’nın haritalarına ilişkin Türkiye’de hiç kitap yapılmadığını keşfetmem zor olmadı. Türk Tarih Kurumu’nun da, Kültür Bakanlığı’nın da harita yayını yoktu. Milli Eğitim’in de, üniversitelerin de harita kitabı olmadığını görünce görevimi anladım. Osmanlı döneminin en güzel haritalarının yurt dışındaki müze ve kütüphanelerde olduğunu görerek, 50’den fazla şehre

harita edinme ziyareti gerçekleştirdim. Özel izinler alarak, dijital kopya bedelleri ödeyerek, bazı üniversite ve müzelerde çekim yaparak ve gücümün yettiklerini satın alarak 3 binden fazla harita içerisinde düşsel keşif yolculuklarını başladım. Özgün ve tarihi değeri olan antik haritalara sahip olmak harika bir duygu. Aynı zamanda bir yayıncı olarak bana ilave bir sorumluluk yüklediğini hissettim.”

FATİH’İN ELİNİN DEĞİDİĞİ KİTAP

Haritaların kitaplarını yapmaya 15 yıl önce karar verdiğini söyleyen Özukan, “Önce Katip Çelebi’nin Kitab-ı Cihannüması’nı Topkapı Sarayı nüshasından el yazması tıpkı basımı olarak yayınladım. Sonrasında, nadir bulunan bol haritalı Mütefferika baskısı ‘Kitab-ı Cihannüma’nın postmodern biredisyonunu yayınladım. Kitabın orijinalini yurtdışındaki müzayededen satın alarak koleksiyonuma katmıştım. İlber Ortaylı’nın müdürlüğü döneminde Topkapı Sarayı Müzesi’ndeki Klaudios Ptolemaios’un, haritalarını, muhteşem Geographika Hipegesis kitabınının replikasını, Celal Şengör’ün üstün gayretleriyle ve makalesiyle ve de İsviçreli araştırmacıların raporlarıyla bilim dünyasına kazandırdık. Çok özel koşullarda saklanan bu kitabın çekimlerini gerçekleştirmek çok heyecan vericiydi. Çünkü bu kitaba İstanbul’u aldığında Fatih Sultan Mehmet’in eli değmişti ve çevrilmesini emretmişti.” ifadelerini kullandı.

HARİTA OKUYAMAMANIN EKSİKLİĞİ

Yazdığı kitaplardan bahseden Özukan tarihte haritaların önemine değinerek, “Tarihte Türkiye Haritaları ile Tarihte İstanbul Haritaları kitaplarını son iki yılda peş peşe yayınladım. Napolyon’un 18’inci yüzyıl sonunda dediği gibi ‘barutun yoksa savaş kaybedersin.’ Osmanlı dönemlerinde batıda hızla gelişen haritacılık bana görebarut kadar değerli görülmeliydi. Viyana kuşatmalarının ikisinde de, Tuna boylarında ve Kafkas cephelelerindeki savaş yenilgilerinin temelinde harita yoksunluğunun ve harita okuyamamanın izlerini gördüm. Sarkamış faciası bile coğrafyayı ve haritayı okuyamamanın sonucudur” dedi.

DÖNEM MÜZİKLERİYLE DE İLGİLİ

Bülent Özukan’ın topladığı haritaların dönemlerinin müzikleri de ilgisini çekiyor. İspanyolca ve Portekizce eski şarkıların çoğunda, uzun deniz yolculuklarına uğurlanan esler için yakılan ağıtlar var. Bir kentin adı veya haritalarda yer alan bir kalenin ismi geçtiğinde Portekiz’in ‘fado’su, bizim güneydoğunun uzun havala-

rı kadar tanındık gelebiliyor ona. Buika’yı da seviyor. Yasmin Levi ve Aynur gibi etnik dillerdeki müzikleri de. Çalışırken araya, demlenirken Münir Nurettin Selçuk. Rarlarda satılmayan şarapları tatmakta ve sevdiklerini mahzene atmakta üstüne yok. Denizden çıkarılan sofrada soğuk beyaz şarap ise tadından yenmez.

Celal Şengör

‘BİZİM LOZAN’ ÜZERİNDE ÇALIŞIYOR

Sırada ne var diyorum... ‘Bizim Lozan’ kitabı üzerinde çalıştığım belirlen Özukan eseriyle ilgili şunları söylüyor: “Bizim Lozan” kitabı üzerinde çalışıyorum. Bizim Lozan, bol belgeli ve fotoğraflı bir koleksiyon kitap olacak. Doğan Kuban’ın metinlerini yazdığı müthiş bir İstanbul kitabı daha var tezga-hın üzerinde. Ben aynı anda en az üç kitap çalışmasını birlikte yürütüyorum. Her yıl ancak biri bitebiliyor.”